

מקורות לחיוב תענית צבור בשעת צרה

רמב"ם הלכות תעניות פרק א הלכה א-ה

מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבור, שנאמר במדבר י' על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות, כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו:

ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב +ירמיהו ה'+ עונותיכם הטו וגו', וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם:

אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקרית, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה +ויקרא כ"ו+ והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי, כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי אוסיף לכם חמת אותו קרי: **ומדברי סופרים להתענות על כל צרה שתבוא על הצבור עד שירוחמו מן השמים, ובימי התעניות האלו זועקין בתפלות ומתחננים ומריעין בחצוצרות בלבד, ואם היו במקדש מריעין בחצוצרות ובשופר, השופר מקצר והחצוצרות מאריכות, שמצות היום בחצוצרות, ואין תוקעין בחצוצרות ושופר כאחד אלא במקדש שנאמר +תהלים צ"ח+ בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה':**

תעניות אלו שגוזרין על הצבור מפני הצרות אינן יום אחר יום, שאין רוב הצבור יכולים לעמוד בדבר זה, ואין גוזרין בתחלה תענית אלא א בשני בשבת ובחמישי שלאחריו ובשני שלאחריו וכן על הסדר הזה שני וחמישי ושני עד שירוחמו:

שולחן ערוך אורח חיים סימן תקעו

הלכה א' - כשם שמתענים ומתריעים על הגשמים כך היו מתענים על שאר הצרות; כגון כותים שבאו לערוך מלחמה עם ישראל, או ליטול מהם מס, או ליקח מידם ארץ, או לגזור עליהם צרה אפילו במצוה קלה, הרי אלו מתענין ומתריעין עד שירוחמו; וכל הערים שסביבותיהם מתענים אבל אין מתריעין, אא"כ תקעו להתקבץ לעזרתם; ואפילו לא באו אלא לעבור דרך ארצם, שאין להם מלחמה עמהם אלא על כותים אחרים, ועוברים על מקום ישראל מתענין ומתריעין.

סעיף יב - כל עיר שיש בה צרה מכל אלו, אותה העיר מתענה וזועקין בתפלה ומתחננים ומתריעין בשופר עד שתעבור הצרה; וכל סביבותיה מתענות אבל לא מתריעות, אבל מבקשים עליהם רחמים; ובכל מקום אין מתענין ולא זועקים ולא מתריעים בשבת ויום טוב על שום צרה, חוץ מצרת המזונות שזועקים עליהם בשבת.

סעיף טז - בכל יום תענית שגוזרים על הצבור מפני הצרות, ב"ד והזקנים יושבים בבית הכנסת ובודקים על מעשה אנשי העיר מאחר תפלת שחרית עד חצי היום, ומסירין המכשולים של עבירות, ומזהירין ודורשין וחוקרים על בעלי חמס ועבירות, ומפרישין אותן; ועל בעלי זרוע, ומשפילין אותם; וכיוצא בדברים אלו; ומחצי היום ולערב, רביע היום קורין בתורה ומפטירין בנביא, ורביע היום האחרון מתפללין מנחה ומתריעים ומתודין וזועקים כפי כחם.

מקורות לחיוב תענית צבור בשעת צרה

משנה ברורה סי' תקע"ו

ומתריעים וכו' - כתב הרמב"ם מ"ע מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שלא תבא על הצבור שנאמר על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות [ועיין במגיד משנה דהכריע לדינא דלאו דוקא בחצוצרות דה"ה בשופר] כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכו"ב זעקו עליהן והריעו. **ודבר זה מדרכי התשובה הוא שבזמן שתבא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב עונותיכם הטו אלה וגו' וזהו שיגרום להסיר הצרה מעליהם אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרית היא הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהן הרעים ותוסיף הצרה צרות אחרות הוא שכתוב בתורה והלכתם עמי בקרי והלכתי גם אני עמכם בחמת קרי וכו'**

חיי אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל קלב סעיף א

מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שלא תבוא על הצבור שנאמר [במדבר י' ט'] על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות, כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן, זעקו עליהן והריעו (רמב"ם). וכשם שהצבור מתענים ומתפללים על צרתם, כך מצוה על כל יחיד שיתענה ויתפלל על צרתו. כיצד, היה לו חולה בתוך ביתו או תועה במדבר או חבוש בבית האסורים, יש לו להתענות ולבקש רחמים (תקע"ח). ודבר זה, מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה, יזעקו עליה ויריעו, וידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן, דכתיב [ירמיה ה' כ"ב] עונותיכם הטו אלה, וזה הוא שיגרום להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו, אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו צרה זו, נקרה מקרה, הרי זה דרך אכזריות, וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות, והוא שכתוב בתורה [ויקרא כ"ו כ"ז] והלכתם עמי בקרי והלכתי (גם אני) עמכם בחמת קרי, כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו, אם תאמרו שהוא קרי, אוסיף לכם חמת אותו קרי. ומדברי סופרים להתענות על כל צרה, עד שירוחמו מן השמים. ובימי תעניות אלו, זועקין בתפלה ומתחננים, ומריעין בחצוצרות (רמב"ם פ"א מהל' תענית). וחצוצרות לאו דוקא, אלא הוא הדין שופר. ולכן תמה המ"א בסי' תקע"ו למה אין נוהגין לתקוע בשופר בעת צרה, אף על גב דאין דין תענית צבור בבבל, מכל מקום כיון שהוא מצות עשה מן התורה: